

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО у сфері вищої освіти:

менгенції та інновації

ХАГЕРТІ ДЖ.

УДК 378.014.25

СУЧАСНА вища освіта має вирішити низку серйозних проблем, які ускладнюють роботу навчальних закладів у всьому світі:

- посилення конкурентної боротьби навчальних закладів за нових студентів і в рідній країні, і за кордоном;
- нові можливості, а з ними й витрати, невизначеність і нерівномірність розподілу та доступності нових технологій;
- зниження державної підтримки державних навчальних закладів та ініціатив у галузі освіти загалом;
- також підвищення оплати за навчання та посилення витрат у галузі освіти.

У відповідь на це деякі критики закликають до більш дисциплінованого, але водночас підприємницького підходу до вищої освіти. Вони стверджують, що навчальні заклади стикаються з тими ж фундаментальними проблемами, що й бізнес. Крім того, домінування більш бізнес-орієнтованого підходу в громадському дискурсі, доволі чітко сформульоване Б. Гейтсом у заяві про власне покликання: «Інформаційні технології та бізнес переплітаються дедалі більше і стають нерозривними. Я не думаю, що ми можемо свідомо говорити про одне, не звертаючи уваги на інше», тепер цілком очевидне. Ми є свідками того, що освіта та бізнес, так само як і інформаційні технології, сьогодні переплетені до такої міри, коли забезпечення постійного джерела доходу, покриття витрат, розважливе використання ресурсів та планування на невизначене майбутнє обговорюють в університетах на одному рівні з такими по-

няттями, як академічна етика, оцінки студентів та різниця в успішності різних груп.

Ніколи раніше глобальний попит на вищу освіту не був таким високим, і сьогодні він продовжує зростати. У Сполучених Штатах, наприклад, загальний внесок іноземних студентів до прибутків освітньої галузі становить 20 мільярдів доларів [8]. Таким чином, освіта є однією з небагатьох експортних галузей, у яких країна залишається безперечним світовим лідером, приймаючи близько 20 % іноземних студентів. Із цього приводу Ф. Санчес, заступник державного секретаря з міжнародної торгівлі в Міністерстві торгівлі США, заявив, що освітній експорт є «частиною довгострокової стратегії для створення міцного фундаменту Америки у сфері нових глобальних ринків» [7]. Переваги цієї галузі не обмежені сферами економіки та політики. Так, «вихід на світовий рівень» сприяє різноманітності коледжів та університетів (сьогодні деякі приватні коледжі та університети (зокрема такі відомі, як Гарвард) прагнуть урізноманітнити склад студентів навіть більше, ніж збільшити його).

Сьогодні особливу увагу приділено ключовим питанням, які забезпечать успіх міжнародної освіти та співробітництва: які структури навчальних програм, форми навчання та моделі партнерства є найбільш ефективними в цій галузі.

Американські експерти все більше схиляються до думки, що ні традиційне навчання в аудиторії, ні онлайн-навчання, узяті окремо, не є достатньо ефективними. Вони розробляють підходи, які поєднують ці дві моделі (тобто змішані підходи, які мають об'

Уднати переваги традиційної форми навчання в аудиторії та інтернет-навчання).

Традиційна класно-урочна модель, яка домінувала в нашій освітній парадигмі з часів «Великої дидактики» Я. Коменського, сьогодні втрачає позиції через появу компетентнісної моделі (на противагу моделі, яка враховувала кількість часу, що студент провів в аудиторії, як критерій його освіченості), посиленої потреби в забезпеченні зручності та гнучкості для студентів, аудиторія яких стає все більш різноманітною та має все менше часу на навчання, а також через постійний розвиток комунікаційних технологій та їхніх можливостей.

З іншого боку, незважаючи на те, що комп'ютерні та телекомунікаційні технології стали повноцінним засобом освіти протягом останніх двох десятиріч, ми все ще «піонери» в цій галузі. Щоб проілюструвати цю думку, наведемо кілька прикладів. Сьогодні в США зростає популярність віртуальних середніх шкіл. Але, навіть незважаючи на велику кількість учнів таких шкіл (275 тис. у 2011 – 2012 навч. р.), тільки деякі штати, наприклад, Флорида та Колорадо, розробили педагогічні моделі роботи в цій галузі, а також підходи до контролю якості знань. На момент написання цієї статті велика кількість штатів усе ще залишається поза цим процесом, унаслідок чого питання щодо якості та ефективності онлайн-навчання в загальноосвітніх школах загалом, а також в окремих школах залишається невирішеним, призводячи до посередньої успішності учнів.

Ситуація у вищій освіті вимагає навіть більш вирішальних заходів: кількість студентів, які проходять принаймні один онлайн-курс, збільшилася з 3,9 млн. восени 2007 р. до 4,6 млн. восени 2008 р. (стрибок у 17%). У 2009 р. кількість таких студентів становила 5,6 млн., тобто зріст – 21%. Сьогодні кількість студентів коледжів, які проходять принаймні один онлайн-курс, становить майже 30 %, порівняно з 10 % у 2002 р. [5]. Причина такого безпрецедентного зростання полягає не тільки в гнучкості та доступності онлайн-освіти, але й у дії економічного ефекту, відомого як «ефект масштабу виробництва»: використовуючи потокову онлайн-модель, коледжі можуть «продавати» ті самі навчальні послуги більшим групам студентів. При цьому чис-

ленні дослідження оцінюють успіх онлайн-курсів тільки в 50 %, тоді як успіх традиційних аудиторних занять становить 70 – 75 % [5]. Наслідком цього є прийняття онлайн-освіти, що відбувається у зворотній пропорційності до престижу закладу і на інституціональному, і на дисциплінарному рівні: спостерігається значне зростання онлайн-курсів у комерційних та муніципальних коледжах, особливо для таких дисциплін, як бізнес та освіта; набагато менше онлайн-курсів розробляють в елітних чотирирічних закладах [5], а деякі з них, як, наприклад, Гарвардський коледж, не зараховують навіть власні онлайн-кредити, що студенти отримали від Гарвардської літньої школи [2].

Міжнародна онлайн-освіта може бути більш уразливою в цьому відношенні, страждаючи від недоліків й онлайн-освіти, й «освітнього експорту»: відсутність єдиного стратегічного бачення та скоординованих консультацій між ключовими учасниками в цій галузі (студентів, освітніх установ, акредитувального органу). Критичні показники ефективності, зокрема здатність сприймати та засвоювати матеріал, також перебувають під впливом культурних чинників та мовних бар'єрів.

З іншого боку, традиційні класно-урочні моделі (з їхнім перевіреним часом успіхом та більш комфортними умовами для студентів з ринків, що розвиваються) часто не можуть бути використані на цих ринках через обмеження в ресурсах і персоналі, а також через нездатність більшості студентів сплачувати повну ціну за навчання.

Намагаючись подолати зазначені вище недоліки, навчальні заклади та дослідники, які безпосередньо займаються онлайн-освітою, дійшли висновку, що тільки змішана, або гібридна, онлайн-модель, за умови її ретельної розробки та якісного впровадження, приводить до поліпшення результатів навчання [4; 9]. Реалії сьогодення потребують, щоб поряд з високотехнологічними ресурсами вводили індивідуалізовані підходи, які зберігають можливості людського спілкування.

У спробі підтримати змістовне співробітництво та трансформаційне навчання розробники гібридних онлайн-середовищ тепер відмовляються від первісного підходу, який був реплікою традиційної класно-урочної пе-

дагогіки. Далі в цій статті деталізуватимемо освітні, психологічні, соціальні, а також технологічні та економічні особливості ефективної гібридної онлайн-розробки та її реалізації, яка була представлена Американською Академією В'єтнаму (<http://www.ama.edu.vn/en/>) і відома як Active Learning®. Але для того, щоб опис цієї моделі був справді змістовним, важливо спочатку забезпечити більш широкий контекст, що характеризує розвиток сфери освіти В'єтнаму загалом.

У 2011 р. в'єтнамські студенти були на восьмому місці за кількістю серед іноземних студентів в США (2010 – 2011 навч. р. – 15 тис. студентів; незважаючи на те, що ця кількість є відносно невеликою, вона збільшилася на 14 % порівняно з попереднім роком) [8]. Серед країн, що надсилають найбільшу кількість студентів до США, там само виокремлюються Індія (очікується прискорене відновлення кількості випускників шкіл уже у 2015 р.), Бразилія, Південна Корея, Туреччина та Індонезія. Серед причин, які роблять зазначені країни основним джерелом іноземних студентів у США, називають міцні зв'язки з США, зростання середнього класу, пріоритет і прагнення до знань та відсутність можливості здобути вищу освіту в рідній країні.

В'єтнам зіткнувся з певними труднощами під час «імпорту» зарубіжних програм для вищих навчальних закладів, багато з яких «доставляли» через мережу Інтернет. Останнім часом уряд країни намагається активно регулювати цю галузь, устанавлюючи жорсткі вимоги до якості таких програм [9]. Одна з вимог – це обов'язкові 25 «контактних годин» (тобто безпосередньо з викладачем) для зарахування кредитів за вивчення кожної академічної дисципліни. Завдяки цій вимозі гібридне онлайн-навчання фактично стає єдиною можливістю отримати диплом іноземного зразку, не виїжджаючи за межі країни. Крім того, щоб мати можливість працювати на території країни, іноземним ВНЗ треба налагодити партнерство з одним з В'єтнамських університетів, який має акредитацію Міністерства освіти та підготовки кадрів В'єтнаму (Ministry of Education and Training of Vietnam). Дані, зібрані на основі власних спостережень та інтерв'ю, свідчать про те, що ці рішення є не бюрократичною примхою, а перевіреною

часом необхідністю, влучно охарактеризованою одним із студентів, який отримав американський ступінь магістра ділового адміністрування (МДА) від віртуального університету, доволі активно працює у В'єтнамі: «Онлайн-навчання? Ніколи в житті, це лише марнування часу!»

Зараз ми пропонуємо детальніше зупинитися на освітній моделі Active Learning®, яку було розроблено у В'єтнамі з урахуванням особливостей країни в галузі освіти. Незважаючи на те, що станом на сьогодні цю модель ще не використовують для реалізації міжнародних освітніх проектів, на нашу думку, вона має очевидний потенціал для екстраполяції на інші країни, дисциплінарні галузі та освітні рівні.

Модель Active Learning® поєднує самостійне навчання (вивчення матеріалу), побудоване на використанні інформаційних технологій (яке може відбуватися і в аудиторії, і поза нею), з короткими (до 15 хвилин) індивідуальними сесіями з викладачем. Цей підхід є гнучким і зручним для студентів. Технічно обладнана аудиторія-бібліотека, у якій також працюють асистенти, готові допомогти студентам, відкрита з 8.00 до 22.00. Індивідуальні сесії з викладачами проводять у межах того ж часового інтервалу. Переваги навчального закладу, що працює за цією моделлю, є очевидними в плані використання ресурсів, аудиторій, часу викладачів тощо.

Студенти, які вивчають курс, використовуючи модель Active Learning®, приходять до Академії та самостійно працюють в аудиторії, після чого зустрічаються з викладачем, або, якщо вони вважають за краще працювати вдома, приходять до Академії, тільки щоб зустрітися з викладачем. Під час цих зустрічей студенти вирішують будь-які питання, пов'язані з вивченим навчальним матеріалом, роблять усні презентації та отримують оцінку своєї роботи безпосередньо від викладача. У результаті такої організації студенти мають більше індивідуальної уваги на *кожному* етапі роботи, тоді як під час традиційних занять в аудиторії вони мають конкурувати за час викладача або, навпаки, можуть навмисно (і часто доволі успішно) уникати уваги з його боку у зв'язку з невідповідністю до заняття або диспозиційною сором'язливістю.

На кожному етапі постійний контроль та зворотній зв'язок (за допомогою індивідуальних письмових тестів або усних відповідей під час індивідуальних занять з інструктором) відіграють важливу роль у коригуванні плану подальшої роботи, водночас зберігаючи горизонтальну цілісність навчальної програми на заданому рівні та вертикальну цілісність в ієрархії ступенів освіти.

Active Learning® має також важливі психологічні та соціальні імплікації. Ця модель ґрунтується на індивідуальній ініціативі студента як одній з головних детермінантів його успіху в опануванні змісту освіти. Програма Active Learning® залучає до праці всю особистість цілком, запобігаючи ігноруванню окремих її аспектів, що ґрунтується на припущенні: «освіта може обмежуватися зовнішньою, усною та мнемонічною передачею знань дорослого світу через слова викладача до розуму учня» [10, с. 5]. Отже, цей підхід забезпечує динамічне, але водночас комфортне освітнє середовище, яке запобігає стомленню в класі та підтримує самодисципліну під час освітнього процесу. Індивідуальний підхід, задіяний у програмі, скорочує час, присвячений досягненню певного результату, таким чином дозволяючи студентам ефективно адаптуватися до різноманітних вимог середовища, які постійно зростають, та суміщати академічні та особисті обов'язки.

Ми приділили велику увагу опису підходу Active Learning® для того, щоб проілюструвати можливість функціонування ефективної гібридної моделі, яка буде власну методологію, а не лише відтворює традиційну систему, яка, намагаючись відповісти на певні виклики середовища, змушена вдаватися до «інших засобів», залишаючись, власне, тією самою традиційною моделлю. Ця модель довела свою надійність та ефективність з погляду результатів навчання, кидаючи виклик, якщо завгодно, таким імперативам традиційних освітніх систем, як час і простір. Студенти можуть навчатися буквально де завгодно та в будь-який час (включаючи можливість приходити до навчального закладу в будь-який час) та отримувати знання, за які вони заплавили.

Підсумовуючи, дозвольте окреслити питання, які мають бути в полі особливої уваги

дослідників та викладачів, як працюють з цією проблематикою.

Незважаючи на очевидну економічну перевагу одних освітніх моделей над іншими, під час прийняття рішень щодо вибору якоїсь моделі саме професійна етика, а не економічні розрахунки мають остаточне значення. Багато освітніх проектів останніх часів, зокрема ті, що спонтанно розвивалися як відповідь на бюджетні виклики, так і залишаються поверховими, такими, що функціонують окремо від загальної освітньої системи. І набагато частіше, ніж нам того б хотілося, сподівання на негайний прибуток та успішність не виправдовуються, а загальна ситуація ще й ускладнюється втратою репутації.

По-друге, ми є свідками такої ситуації у світі, коли ніби стабільна глобальна освітня система, відома нам щонайменше впродовж останніх 50 років, назавжди змінюється під впливом сил, про які ми не знали (або які навіть не існували) ще на початку ХХІ ст. Ураховуючи зазначене вище, агентства з акредитації, а також відповідні державні органи, мають обов'язково контролювати якість освіти з метою гарантувати чесність у наданні освітніх послуг і в країнах-постачальниках, і в країнах-замовниках цих послуг. Так, основна увага має бути приділена навчальним досягненням студентів, а не прибутку та/або вартості освіти.

Із власне студентського погляду, віртуальне навчання не повинно позбавляти їх можливостей для соціалізації, які передбачені традиційними моделями.

І, нарешті, підготовка викладачів повинна змінитися радикальним чином: від оволодіння навичками роботи з комп'ютером та мережею Інтернет до формування навичок ефективного навчання з використанням комп'ютерних технологій.

Література

1. Carey, Kevin 'Steady Long-Term Trends Still Rule the World' *The Chronicle of Higher Education*, November 19, 2010.
2. Carey, Kevin 'The Chimera of College Brands' *The Chronicle of Higher Education*, June 6, 2010.

3. **Doering**, Aaron; Miller, Charles; Veletsianos, George 'Adventure Learning: Educational, Social, and Technological Affordances for Collaborative Hybrid Distance Education' *Quarterly Review of Distance Education*, v9, n3, p249-265, 2008.

4. **Ernst**, Jeremy V. 'A Comparison of Traditional and Hybrid Online Instructional Presentation in Communication Technology' *Journal of Technology Education*, v19, n2, p40-49, Sep 2008.

5. **Jenkins**, Rob 'Why Are So Many Students Still Failing Online?' *The Chronicle of Higher Education*, May 22, 2011.

6. **Keeping Pace with K-12 Online & Blended Learning**. iNACOL Annual Review of Policy and Practice / 2012. Retrieved from <http://kpk12.com/reports/> on 12.03.12.

7. **Leventhal**, Mitch 'How the U.S. Can Stop Hindering Higher-Education Exports' *The Chronicle of Higher Education*, May 22, 2011.

8. **McMurtrie**, Beth 'International Enrollments at U.S. Colleges Grow but Still Rely on China' *The Chronicle of Higher Education*, November 14, 2011.

9. **Pham**, Hiep 'Strict new regulations on foreign providers and programmes' *University World News*, Issue No:246. Retrieved on November 4, 2012 from <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=20121101090206403>.

10. **Piaget**, Jean 'Jan Amos Comenius (1592-1670)' The text is taken from *Prospects* (UNESCO, International Bureau of Education), vol. XXIII, no. 1/2, 1993. ©UNESCO: International Bureau of Education, 1999.

11. **Poirier**, Sandra 'A Hybrid Course Design: The Best of Both Educational Worlds' *Techniques: Connecting Education and Careers*, v85, n6, p28-30, Sep 2010.

* * *

Хагерті Дж. Міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти: тенденції та інновації

У статті увагу зосереджено на освітніх інноваціях, які здатні забезпечити успіх міжнародній освіті або співпраці. Виявлено переваги й недоліки і традиційної освітньої моделі, і онлайн-навчання, обґрунтовано доцільність та перспективи введення останньої моделі. Обговорено освітні, психологічні, соціальні та технологічні впливи однієї з гібридних онлайн-систем – Active Learning®. Автор також

розкриває більш широкий освітній контекст (і міжнародний, і на рівні окремої країни), який сприяв появі цієї освітньої моделі.

Ключові слова: освітні інновації, міжнародні освітні проекти, гібридна онлайн-система, модель Active Learning®.

Хагерті Дж. Международное сотрудничество в сфере высшего образования: тенденции и инновации

В статье внимание сосредоточено на образовательных инновациях, которые способны обеспечить успех международному образованию или сотрудничеству. Выявлены преимущества и недостатки как традиционной образовательной модели, так и онлайн-обучения, обоснованы целесообразность и перспективы введения последней. Обсуждаются образовательные, психологические, социальные и технологические стороны одной из гибридных онлайн-систем – Active Learning®. Автор также раскрывает более широкий (как международный, так и на уровне отдельно взятой страны) образовательный контекст, который привел к появлению таких образовательных моделей.

Ключевые слова: образовательные инновации, международные образовательные проекты, гибридная онлайн-система, модель Active Learning®.

Hagerty G. International Cooperation in Higher Education: Trends and Innovations

The article focuses on the educational innovations that can be employed to ensure the success of international education or cooperation. The advantages and disadvantages of both traditional and online learning are distinguished. The suitability and prospects of the introduction of the last one are substantiated. Among various modes of delivery, the authors choose to talk about educational, psychological, social, and technological implications of a hybrid online system, classified as the Active Learning model. Larger educational context that prompted the emergence of such models on the global and country-specific levels is discussed as well.

Key words: educational innovations, international education, hybrid online system, Active Learning model.

Стаття надійшла до редакції 04.10.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.